

ושב אין בעל הבית יכול לסלקו מהשתמשות זו.  
אלו דברים שיש להן חזקה – שאם החזיק שלש שנים בתשמישים  
אלו, וחבירו ראה ולא מיחה בו, הרי זו חזקה, ויכול לטעון שחבירו  
נתן לו במתנה את המקום לתשמיש זה, או שמכרו לו. ואלו דברים  
שאין להן חזקה – שאינם מועילים למשתמש בהם שתהיה לו  
חזקה. הנה מצינו דברים בחצר חבירו, וכן אם העמיד שם תנור  
לאפיקו, או ריחים של יד לטחינת חטים, וכו' – תנור קטן, וכן אם  
היה מגדל לרנגולים, וגו' – משהו את וכלו בחצר, אף אם עשה  
כן שלש שנים, אינה חזקה, משום שאין בעל החצר מקפיד על  
דברים אלו, שהם מיטלטלים ואינם תשמישים של קביעות. אבל  
אם עשה מחיצה לדבריו, וכו' – עשה מחיצה, וכן אם עשה מחיצה  
לתנור, וכן לריחים, וכן לריחים שהעמיד בחצר. או שהכניס  
לרנגולין לתוך חבית של חבירו, וכן אם עשה בחצר מקום – בור  
לכלו, עמוק שלשה טפחים, או שעשה לזבלו מחיצה גבוהה שלשה  
טפחים, כדי שלא יתפור, אם השתמש במשך שלש שנים באחד  
מתשמישים אלו, ולא מיחו בו הבעלים, הרי זו חזקה, כיון שאלו  
הם תשמישי קבע ובני אדם מקפידים שלא יעשו כן אחרים  
ברשותם, ובודאי השתמש ברשות הבעלים.

## גמרא

שנינו במשנה שאדם העמיד בהמה בחצר אין זו חזקה, ואם עשה  
לה מחיצה עשרה הרי זו חזקה, והבינה עתה הגמרא שמשנתנו  
עוסקת באדם זה [שאינו שותף בחצר] המשתמש בחצר. מקשה  
הגמרא: מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא – מדוע ברישא שהעמיד  
בהמתו בחצר, אין זו חזקה, ואילו בסיפא שהעמיד מחיצה  
לבהמתו, הרי זו חזקה, והרי דרך בני אדם להקפיד אף על העמדת  
בהמות בחצר שלהם.  
מתרץ עולא: אמר עולא, כל תשמיש שאדם עושה בחצר חבירו,  
שאינו היה עושה שימוש זה כמעשה קנין 'חזקה', וכגון שהיה  
עושהו בנכסיו הנה שמת ללא יורשים, שנכסיו הם הפקר, היה הדין  
שקנה את הקרקע, אף בנכסיו חבירו קנה, כלומר, אם החזיק באותו  
התשמיש שלש שנים בחצר חבירו, נחשב 'חזקה', ואינו צריך  
להביא עדים על כך שקנה וזוהי זו, אבל כל תשמיש שעשה בחצר  
חבירו שאינו היה עושהו בנכסיו הנה, הדין היה שלא קנה, אף  
בנכסיו חבירו לא קנה, כלומר, אף אם החזיק בכך שלש שנים אין  
זו 'חזקה' ואין למשתמש ראה על המכירה. ולכן העמדת בהמה  
שאינה נחשבת כמעשה קנין בקרקע, אינה מועילה אף להיות  
חזקת ראייה למחזיק בקרקע על ידי שימוש זה, ואילו העמדת  
מחיצה שמועילה כמעשה קנין, הרי היא מועילה גם כראיה.  
רב ששת מקשה על הכלל שאמר עולא: מתיקף לה רב ששת,  
וכלל הוא – וכי כך הוא הכלל בדינים אלו, והלא יש חילוק בין  
החזקות, וראיה לדבר, שהרי העושה ניר – חרישה, בקרקע חבירו,  
דנכסיו חבירו נחשב 'חזקה' וקנה את הקרקע, כיון שתיקן את  
הקרקע, ואילו העושה בנכסיו חבירו שלש שנים, לא קנה – אינו  
יכול להוכיח מכך שהקרקע שלו, משום שאין הבעלים מקפידים  
על כך שלא יחרשו להם את הקרקע, שהרי אחרי שהלה יחרשו,  
יורעו הם בעצמם ויאכלו את הפירות, ואין להם הפסד בדבר.  
ועוד ראייה לחלק בין החזקות, שהרי אכילת פירות – אדם שלקט  
פירות מקרקע חבירו, דנכסיו חבירו – אם עשה כן שלש שנים,  
וחבירו לא מיחה בו, הרי זו ראייה שקנה את הקרקע, ואילו המלקט  
פירות בנכסיו הנה, לא קנה, כיון שלא עשה תיקון בגוף הקרקע.  
ומוכח אם כן שלא כדברי עולא, אלא אין לדמות את החזקות זו  
לזו, וחזרת הקושיא מדוע שנינו ברישא שאם העמיד בהמתו  
בחצר חבירו, אין זה חזקה.  
רב נחמן מתרץ באופן אחר: אלא אמר רב נחמן, אמר רבא בר  
אבבה, לעולם כשאדם זה העמיד את בהמתו בחצר שאין לו שום  
שייכות בה, הרי זו חזקה,

הוא שטרם יהיה חתימי עליה ב' תרי – מעשה בשטר שהיו  
חתומים עליו שני עדים, והיה צריך המלוה לקיים את חתימות  
העדים. שכיב חד מיניה – ומת אחד מהעדים החתומים בשטר.  
קיים העד החי את חתימת עצמו, ואמא אחיה דהאי דקאי וחד  
אחריא – בא אחיו של העד החי וצירף עמו עוד אחד, לאסחודי  
אחיה דהאי דקאי – כדי להעיד על חתימת ידו של המת. כבר  
בנינו למימר, היינו מתניין – שדומה מעשה זה לדין משנתנו,  
בשלשה אחין שמעידים כל אחד מהם על חזקת שנה אחת ואחד  
שאינו קרוב מצינו עמ' – עם כל אחד מהם, ואמרו במשנה  
שמכין שהאחים אינם מעידים יחד על אותה שנה, אין בזה פסול  
קורבה. וסבר רב נחמן שאף בקיום שטר זה, כיון שאין העד החי  
מעיד עם אחיו על דבר אחד, אלא העד החי מעיד על חתימתו  
ואחיו על חתימת יד המת, לכן תועיל עדותם.  
רב אשי מבאר שדין משנתנו אינו דומה למעשה: אמר רב אשי  
לרבנא, מי דמי – וכי יש לדמות את המעשה בשטר לדין משנתנו,  
הקם – במשנתנו שהעידו האחים יחד עם אחד כל אחד על שנת  
חזקה אחת, לא נפיק נבי ריבא דממונא אפוקא דאחי – אין  
מוציאים את כל הממון פחות רבע [שלשה רבעים] על פי האחים,  
אלא רק חצי, ואת החצי השני על פי העד האחר. נמצא שמתקיים  
מה שנאמר (דברים טו טו) 'על פי שני עדים וגו' יקום דבר' והיינו  
שתקום כל חצי מהעדו על פי אחד מהעדים. אבל הקם –  
כמעשה השטר, נפיק נבי ריבא דממונא אפוקא דאחי – מוציאים  
על פי העד החי ואחיו שלשה רבעים, שהרי חצי מהממון מוציאים  
על פי עדות העד החי על חתימתו, ואת חצי הממון השני, מוציאים  
על פי עדותו של אחיו של העד החי עם האחר, וכיון שהאחים  
נחשבים כאחד, נמצא שמוציאים שלשה רבעים על פי עד אחד,  
ורבע על פי האחר, ואין מתקימת כל חצי מהעדו על פי אחד  
מהעדים.

## משנה

המשניות הבאות עוסקות בדין 'חזקת תשמישים', כלומר, אדם  
המשתמש בנכסי חבירו, ושתק חבירו ולא מיחה בו, יש לו חזקה,  
ואין חבירו יכול לסלקו מהשתמשות זו.  
חזקה זו היא רק כשעשה דבר קבוע ברשות חבירו, כגון שהניח  
קורתיו על כותלו של חבירו, וכיוצא בזה, או אף כשהשתמש  
עצמו הוא ברשות שלו אלא שבא ממנו היזק לרשות חבירו, כגון  
פתיחת חלון ברשותו באופן המזיק לחבירו, וכיוצא בזה, אבל  
המשתמש ברשות חבירו בלא שיעשה שם דבר קבוע, אין לו חזקה  
על שימוש זה, ויכול חבירו לסלקו כשירצה.  
בדין חזקת קרקע מצינו לעיל (מא). שכל חזקה שאין עמה טענה  
אינה חזקה, והיינו שחזקה מועילה רק אם הוא טוען שקנה או  
קיבל את הקרקע במתנה, אך אם הוא מודה שישב בקרקע שלש  
שנים רק משום שלא אמר לו אדם דבר מעולם, הרי זו חזקה שאין  
עמה טענה, שאינה מועילה. ובחזקת תשמישים שאין עמה טענה  
נחלקו הראשונים, יש מהראשונים הסוברים שאף 'חזקת  
תשמישים' צריכה טענה, שלא מצינו חזקה בלא טענה, ולפיכך  
אין זו חזקה, עד שיתען שקנה ממנו וזוהי זו או קיבלה במתנה. אך  
רבים מהראשונים סוברים שחזקת תשמישים מועילה אף בלא  
טענה, שכיון שראה בעל הבית שהלה משתמש בשלו, ושתק, הרי  
זו ראייה שמחל לו, ולא אמרו שחזקה שאין עמה טענה אינה חזקה  
אלא בשמחזיק בגוף הקרקע, כיון שגם אילו מחל לו, לא קנה הלה  
את הקרקע מפני שקרקע אינה נקנית במחילה.  
עוד דנו הראשונים בדין חזקת תשמישים, מהו הזמן שבו צריך  
להחזיק, יש מהם הסוברים שחזקת תשמישים דינה כחזקת  
קרקעות ואינה מועילה אלא אם נשתמש שלש שנים ולא מיחה בו  
הבעלים. אולם יש הסוברים שחזקה זו אינה צריכה שלש שנים  
אלא כל שהשתמש שעה אחת בפני הבעלים ושתק, הרי זו חזקה,

לשותף המודר הנאה להכנס לחצר השותפים, אף על פי שאין  
השותפים מקפידים על דריסת הרגל.  
הגמרא מבארת באלו עניינים מעכבים השותפים זה את זה: **אמר רבי יוחנן מישום רבי בנאה, ככל – בכל** – בכל ההשמישים הקבועים בחצר השותפים **מקצבין** – יכולים לעכב זה את זה, שאם האחד רוצה והשני אינו רוצה לעשות כן, יכול השני לעכב עליו שלא ישתמש לבדו כיון שממעט את איר החצר, **חזין מן הכביסה**, שחיקנו חכמים שיכול כל שותף לכבס בחצר ואין האחר יכול לעכב עליו, מפני שאין דרךן של בנות ישראל להתבזה על הכביסה בנהר, מכיון שאינן יכולות לשמור כראוי על צניעותם באותה שעה.  
הגמרא מביאה מימרא בענין נשים העומדות בנהר לכבס: נאמר בפסוק (ישעיה לג י"ט) **מי יגור לנו אש אוכלה**, כלומר מי יזכה לגור עם ה' שהוא אש אוכלה, **ה'לך צדקות וגו' ועצם עיניו מראות ברע'**, ומבארת הגמרא סיום הפסוק: **ועצם עיניו מראות ברע'**, **אמר רבי חייא בר אבא**, פסוק זה נאמר על אדם שאין מסתכל בנשים בשעת שיעבודו בנהר על הכביסה – בשעת הכיבוס, שאינן יכולות לשמור כראוי על צניעותם באותה שעה. שואלת הגמרא: **הכי דמי** – באיזה אופן משבחו הפסוק אם עוצם עיניו, ומשמע מזה שאם לא יעצום עיניו אינו לא צדיק ולא רשע, **א' דאיקא דרבא אחרייתא** – אם יש דרך אחרת ללכת בה, והוא הולך בדווקא על שפת הנהר, הרי אף אם יעצום עיניו **רשע הוא**, כיון שהיה צריך להתרחק מהעבירה וללכת בדרך אחרת, ואילו בפסוק מבואר שהעוצם עיניו נחשב חסיד. **א' דליבא דרבא אחרייתא** – ואם אין לו דרך אחרת, ומוכרח לעבור ליד הנהר ומסתכל שם דרך הליכתו, הרי **אניס הוא**, והתורה פטרה את האנוס, ואינו צריך לעצום את עיניו, ואילו מכך שהפסוק משבח את העוצם עיניו מוכח שכך צריך לעשות. משיבה הגמרא: **לעולם דליבא דרבא אחרייתא** – שאין לו דרך אחרת, ומוכרח לעבור דרך הנהר, ואפילו **הכי מביעי ליה למינים נפשיה** – ואף על פי כן הוא צריך לאנוס את עצמו ולהטות את עיניו לצד שאין בו נשים, ועל זה משבחו הפסוק, שאם עשה כן הרי הוא חסיד.  
אגב זה שהביאה הגמרא מימרא של רבי בנאה, מביאה הגמרא עוד מימרות בשמו: **בנא מניח רבי יוחנן מרבי בנאה**, חלוק של תלמיד חכם, **ביצד הוא צריך להיראות**. השיב לו רבי בנאה: **כל שאין בשרו נראה מתחתיו**, כלומר החלוק צריך להיות ארוך עד כף הרגל, כדי שלא יראו את כפות רגליו כשהולך יחף.  
עוד שאל רבי יוחנן את רבי בנאה: **מלית** – כמין מעל שמתכסה בו על כל גדיש שהוא לובשו של תלמיד חכם, **ביצד הוא צריך להיראות**. השיב לו רבי בנאה: **כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפא** – שהטלית תהיה ארוכה, כדי שהחלוק שמתחת הטלית לא יראה יותר מטפח.  
עוד שאל רבי יוחנן את רבי בנאה: **שלחן של תלמיד חכם ביצד הוא צריך להיראות**. השיב לו: **שני שלישי רוחב השולחן בצד של הסועדים**, מכוסה בגדיל – מפנה, כדי שיוכלו הסועדים לקנח פיהם במפה ולתת עליה הפת, וישליש החיצון שאינו בצד של הסועדים, **גלא** – מגולה, ועליו נותנים קערות וירק, כלומר, ראוי שיהיה שם השולחן מגולה להניח עליו קערות ובוטות וירקות, כדי שלא יכלכלו המפה ולא יתבזו האוכלים. **ומפעתו** – והטבעת של שלחן שהיו רגילים לעשות בשפתו כדי שיוכלו לתלות את השולחן בגמר הסעודה, יהיה מבחוץ ולא בצד של הסועדים.  
מקשה הגמרא: **והא תנאי** – והרי שנינו בברייתא ש**מפעתו של השולחן צריכה להיות מבפנים** – בצד של הסועדים. מתרצת הגמרא: **לא קשיא**, **הא** – מה שאמר רבי בנאה שהטבעת צריכה להיות מבחוץ, היינו באופן ד**איקא ניקא** – שיש בבית תינוק שיושב ליד אביו בצד השולחן, שאז אין לשים את הטבעת בפנים, כדי שלא ישחק בה התינוק ויהפוך את השולחן, **והא** – ואילו מה שנינו בברייתא שטבעתו מבפנים, היינו באופן ד**ליבא ניקא** – שאין תינוק בבית, ולא יעשנה מבחוץ כדי שלא יכשל בה השמש

**והקא** – כאן במשנתנו, האומרת שהעמדת בהמה אינה נחשבת חזקה, והעמדת מחיצה לבהמה נחשבת חזקה, **בבבא דהשותפין עסקין** – (מדובר), שאחד מהשותפים בחצר העמיד את בהמותיו בחצר שלש שנים, ולא מיהו בו השותפים האחרים, ולכך הדין שהעמדת בהמה אינה חזקה אף שאין החצר מיועדת לכך, כיון ד**בבבא דהשותפין לא קפדי** – על העמדת בהמות בלבד אין השותפים מקפידים זה על זה, עד לזמן שיצטרך אחד מהם את אותו המקום, ולכן שימוש של אחד השותפים במשך שלש שנים אינו נחשב חזקה, אף שלא מחו בו שאר השותפים, אבל **אמאי חזקה קפדי** – על עשיית מחיצה בחצר מקפידים השותפים, ואם אחד השותפים עשה מחיצה ולא מיהו שאר השותפים, מוכח שעשה כן ברשותם והרי זו חזקה. מקשה הגמרא: **ובבבא דהשותפין לא קפדי** – וכי אין דרך השותפים להקפיד על העמדת בהמה לחוד בחצירים, **והא תנן** (גירסא מה), **השותפין שגדורו הנאה זה מזה**, ונמצא שלכל אחד מהם אסור ליהנות מנכסו בחבירו, שניהם **אסורין ליכנס לחצר** השייכת להם בשותפות. ומבשנה זו מוכח שדרך השותפים להקפיד אפילו על דריסת הרגל בחצירים, שהרי אם לא היה דרכם להקפיד, היה הדבר נחשב כאילו כל שותף הפקיר את החצר לשאר שותפיו לענין דריסת הרגל, ומותרים להכנס לחצר ומדקפדי אפילו על זה, כל שכן שמקפידים זה על זה לא להעמיד בהמה בחצירים, וקשה על רבה בר אבוח שסובר שאין השותפים מקפידים על העמדת בהמה בלא עשיית מחיצה.  
הגמרא חוזרת ומתירצת את המשנה באופן אחר: **אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, הקא** – משנתנו, האומרת שהעמדת בהמה אינה נחשבת חזקה, והעמדת מחיצה לבהמה נחשבת חזקה, **ברבבא של אחורי בתים עסקין**, **דבבבא דהשותפין לא קפדי** – שעל העמדת בהמות בלבד אין בני אדם מקפידים, ולכך העמדת בהמה אינה נחשבת חזקה, **ואמאי חזקה קפדי** – אולם על עשיית מחיצה גבוהה עשרה מקפידים, ולכך העמדת מחיצה לבהמה נחשבת חזקה. אבל בחצר שלפני הבתים צריך שיהא מקום פנוי לכניסה ויציאה לבתיהם, ולכך אפילו העמדת בהמות בלבד נחשבת לחזקה.  
רב פפא ורבינא חוזרים ומעמידים את המשנה בחצר השותפים, ומתריצים את הקשיא מנדרים: **רב פפא אמר, אידי ואידי** – בין במשנתנו ובין במשנה בנדרים מדובר **בבבא דהשותפין** שלפני הבתים, ואין בזה כלל גמור, אלא **איקא דקפדי** – יש שותפים המקפידים זה על זה בהעמדת בהמה וחפצים בחצירים אפילו בלא עשיית מחיצה, **ואיקא דלא קפדי** – יש שאינם מקפידים בהעמדת לבד, ולפיכך, **גבי קמנא** – לגבי דיני ממונות, כלומר, לגבי היתר השימוש של כל אחד מהשותפים בחצר שלא מדעת השני, הולכים לקולא, כלומר, אף שאסור להשתמש בממון חבירו ללא רשות, כאן מותר לשותף להשתמש בחצר השייכת גם לחבירו ללא רשות, כיון שאנו מקילים ואומרים ששותפים אינם מקפידים על העמדת בהמה בחצר, וממילא גם אין חזקה בשימוש זה, כיון שיכול השני לטעון למחזיק, אני מהאנשים שאינם מקפידים על שימושים אלו, ולכן לא מחיתי, ורק אם תוכיח שאני מהמקפידים תהיה לך חזקה. אולם **לפי איסורא לחומרא** – באיסור דאורייתא הולכים לחומרא, ויש להחמיר בספק, ולכן במשנה בנדרים שיש בזה ספק איסור לא יחל דברו, אנו מחמירים וחוששים שמה אחד מהשותפים הוא מאותם שמקפידים, ולכך שניהם אסורים להכנס לחצר. **רבנא אמר, לעולם לא קפדי** – אין דרך השותפים להקפיד בדריסת הרגל, ומה ששינונו בנדרים שאסורים להכנס לחצר, **הא מני** – מיהו השונה משנה זו, **רבי אליעזר היא**, שמחמיר בנדרים ואוסר למודר הנאה ליהנות מחבירו אפילו בדבר שאין בו הנאה כל כך, **דתנא, רבי אליעזר אמר, אפילו יתור דהיינו שדרך המוכר לוותר במקח, בכך שמוסיף ללוקח מעט משלו**, ואינו מקפיד עליו, **אמר בלוקח שהוא מוידר הנאה מהמוכר**, כיון שתוספת זו נחשבת כמתנה, ולכן המשנה בנדרים הסוברת כרבי אליעזר אוסרת

## המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום שני עמ' ב

1 שהולך סמוך לשולחן. תירוצ' נוסף: וְאִי פְּעִית אֵימָא, הָא וְהָא – בין  
2 בברייתא ובין במימרא של רבי בנאה מדובר דְּלִיפָּא יְנוּקָא, וְלֹא  
3 קְשִׁיָּא, הָא – מה ששנינו 'טבעתו בפנים' היינו באופן דְּאֵיפָּא שְׁפָּעָא  
4 – שיש שמש בסעודה, שאז צריך ליתנה מבפנים כדי שלא יכשל  
5 בה השמש, וְהָא – מה שאמר רבי בנאה שטבעתו מבחוץ, היינו  
6 באופן דְּלִיפָּא שְׁפָּעָא, ולכך עדיף שיעשנה מבחוץ, כיון שאם יעשה  
7 מבפנים יהיה צר המקום ויזיק לסועדים. תירוצ' נוסף: וְאִי פְּעִית  
8 אֵימָא, הָא וְהָא – בין בברייתא ובין במימרא של רבי בנאה מדובר

9 דְּאֵיפָּא שְׁפָּעָא – שיש שמש, וכן מדובר שאין תינוק, וְלֹא קְשִׁיָּא, הָא  
10 פְּיֻמָּא – מה שאמר רבי בנאה 'טבעתו מבחוץ' מדובר ביום,  
11 והשמש יכול להיזהר, ולכן יעשנה מבחוץ ולא מבפנים כיון  
12 שהמקום נעשה צר ויזיק לסועדים, וְהָא פְּלִילִיָּא – ואילו מה ששנינו  
13 בברייתא 'טבעתו בפנים' היינו בלילה, שאין השמש יכול להיזהר,  
14 ועלול הוא להיתקל בטבעת. המשיך רבי בנאה ואמר: וְשׁוֹלְחַן שָׁל  
15 עִם הָאָרֶץ דּוֹמָה